

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

ปัจจุบันอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความสำคัญอย่างยิ่งในหลายประเทศเพราะเป็นธุรกิจที่สร้างรายได้อย่างมหาศาลมีส่วนในการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวได้ว่า หากประเทศใดมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจก็สามารถเป็นสินค้าหลักของประเทศได้จากความสำคัญดังกล่าว คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ.2552 ให้การท่องเที่ยวเป็นวาระแห่งชาติ (National Agenda) และมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ.2552 มอบหมายให้กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาจัดทำยุทธศาสตร์แผนงานฟื้นฟูวิกฤตการท่องเที่ยวระยะสั้นและระยะยาว ซึ่งแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแห่งชาติ มุ่งเน้นการป้องกันแก้ไขผลกระทบด้านกาท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ทั้งในและต่างประเทศ ตามแนวทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 และวิสัยทัศน์ประเทศไทยสู่ ปี 2570 โดยน้อมนำแนวคิด “เศรษฐกิจพอเพียง” และ “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” มาใช้ในการจัดทำแผนเพื่อให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบองค์รวมที่สร้างทั้งรายได้และกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมและยั่งยืน และกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬาได้จำแนกจังหวัดตามกลุ่มท่องเที่ยวเป็น 8 กลุ่ม เพื่อทำแผนงานดำเนินงานด้านพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว งานด้านการตลาดและประชาสัมพันธ์ และการเปิดเขตพัฒนาการท่องเที่ยว (คณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ, 2554, หน้า 2-3, 72)

กลุ่มท่องเที่ยววิถีชีวิตลุ่มแม่น้ำภาคกลาง ได้กลุ่มแบ่งย่อยออกเป็น 5 กลุ่ม หนึ่งในนั้น คือ กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ประกอบไปด้วย จังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้จัดงานแถลงข่าวโครงการ “The Charming of The Royal Coast : มนต์เสน่ห์ ทะเล วัง” เพื่อส่งเสริมการเดินทางท่องเที่ยวเชิงโยงในแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดสมุทรสาคร สมุทรสงคราม เพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ พร้อมนำเสนอเส้นทางท่องเที่ยว ได้แก่ “เส้นทางตามรอยเสด็จ” และ “เส้นทาง นก เกลือ โคลน เลน เล” หวังดึงดูดให้เกิดการท่องเที่ยวในภูมิภาคภาคกลางเพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์และประเด็นยุทธศาสตร์ของกลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 ที่มุ่งเน้นการผลิตสินค้าเกษตร ส่งเสริมอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าประมงและเกษตร เพื่อการอุปโภคบริโภคและส่งออก และส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (สำนักบริหารยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2, มปป., หน้า 69-70)

ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ เป็นหนึ่งในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่ตั้งอยู่ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสงครามและอยู่ภายใต้แผนพัฒนากลุ่มจังหวัดภาคกลางตอนล่าง 2 พ.ศ. 2553 - 2556 เป็นชุมชนที่ถือว่าประสบความสำเร็จในระดับหนึ่งในการพัฒนาชุมชนวิถีเกษตร เพราะได้คัดเลือกเป็นหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบ นวัตกรรมแห่งแรกของอำเภอบางคนที ชุมชนบ้านบางพลับเป็นชุมชนที่มีทรัพยากรธรรมชาติอุดมสมบูรณ์คนในชุมชนมีวิถีชีวิตที่เป็นชาวสวนดำเนินชีวิตอยู่อย่างเรียบง่าย ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นการทำเกษตรเชิงอนุรักษ์ไม่ใช้สารเคมี ผลผลิตที่ได้จากชุมชนเน้นในเรื่องของคุณภาพ คุณธรรม และคุณประโยชน์ ชุมชนบางพลับ จึงได้เป็นส่วนหนึ่งในโครงการเข้าชมสวนล้นใจภายใต้งานถนนสายผลไม้ประจำปีของจังหวัดสมุทรสงคราม อีกทั้งคนในชุมชนยังได้สืบทอดประเพณีตักบาตรชนมครก ที่วัดแก่นจันทร์เจริญ (ในวันขึ้น 8 ค่ำ เดือน 10) เป็นประจำทุกปีซึ่งมีอยู่แห่งเดียวในประเทศไทย ทั้งยังมีการรวบรวมความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นจากปราชญ์ชาวบ้านและจัดตั้งเป็นศูนย์การเรียนรู้มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุทรสงคราม เพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับผู้สนใจ ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์ที่สำคัญของชุมชน ในด้านการพัฒนาการท่องเที่ยว บ้านบางพลับมีทรัพยากรการท่องเที่ยวของชุมชนมากมาย เช่น การทำเกษตรแบบผสมผสาน การทำสวนส้มโอปลอดสารพิษ การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรจนได้รับรางวัลหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณีการตักบาตรชนมครก ศูนย์การเรียนรู้มหาวิทยาลัยภูมิปัญญาท้องถิ่นสมุทรสงครามและมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถมาท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี จากการจัดการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านบางพลับทำให้ชุมชนได้รับรางวัลติดต่อกัน 3 ปีซ้อน คือ รางวัลการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดีเด่น ปีพ.ศ. 2550 รางวัลส่งเสริมการท่องเที่ยวยอดเยี่ยม ปีพ.ศ. 2551 และรางวัลแหล่งท่องเที่ยวชุมชนยอดเยี่ยม ในงานประกาศรางวัลอุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทย ครั้งที่ 8 ประจำปี 2553 อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาด้านทำเลที่ตั้งพบว่า ชุมชนบ้านบางพลับอยู่ใกล้กับตลาดน้ำอัมพวา ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อโด่งดังกว่าและมีโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยวมากมายจึงเป็นข้อจำกัดประการหนึ่งของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับจากปัญหาและความสำคัญดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษา กลยุทธ์การส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์การส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม
2. เพื่อศึกษาแนวทางเบื้องต้นในการส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย ผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว
3. เพื่อสังเคราะห์กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

ความสำคัญของการวิจัย

1. ความรู้ที่ได้จากการศึกษาสภาพปัจจุบัน จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคของศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม นำมาใช้เป็นข้อมูลในการส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ
2. ได้แนวทางเบื้องต้นในการส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ตามความคิดเห็นของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย ผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยวและนักท่องเที่ยว
3. ได้กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งแหล่งท่องเที่ยวเกษตรอื่น ๆ อาจนำไปปรับใช้ได้ตามความเหมาะสมของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาสภาพปัจจุบัน วิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค เพื่อศึกษาแนวทางเบื้องต้นในการส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ และสังเคราะห์กลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม
2. ขอบเขตด้านพื้นที่ หมายถึง หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม

3. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การวิจัยเรื่องกลยุทธ์ส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นการศึกษาวิจัยทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

3.1 ประชากร

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งประชากร ดังนี้

3.1.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย ได้แก่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานสมุทรสงคราม
- 2) ผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ เกษตรกรเจ้าของสวนผลไม้ กลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบ้านบางพรหม และเจ้าของโฮมสเตย์ภายในชุมชน

3.1.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 1 กลุ่ม คือ

นักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม

3.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มตัวอย่าง เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

3.2.1 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม ประกอบด้วย

- 1) ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเชิงนโยบาย ใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน 1 คน
- 2) ผู้ให้บริการภายในแหล่งท่องเที่ยว ใช้วิธีการเลือกกลุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ เกษตรกรเจ้าของสวนผลไม้ จำนวน 1 คน กลุ่มสตรีเกษตรพัฒนาบ้านบางพรหม จำนวน 1 คน และเจ้าของโฮมสเตย์ภายในชุมชนจำนวน 1 คน

3.2.2 ข้อมูลเชิงปริมาณ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 1 กลุ่ม คือ

นักท่องเที่ยว เข้ามาท่องเที่ยวศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งหมด 14,090 คน (สมุดเยี่ยมบ้านบางพลับ ปี 2554) โดยการเทียบตารางของเครจซี่และมอร์แกน (สุวิมล ติกรารักษ์, 2551, หน้า 179) ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 375 คน และใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ

นิยามศัพท์เฉพาะ

การทำวิจัยครั้งนี้ มีการนิยามศัพท์เฉพาะเพื่อความเข้าใจ ดังนี้

1. กลยุทธ์ หมายถึง วิธีการที่จะให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ซึ่งมีความสัมพันธ์กับการแข่งขันและการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด โดยก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
2. การท่องเที่ยวเชิงเกษตร หมายถึง การที่นักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวในพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร สวนสมุนไพร ฟาร์มปศุสัตว์และสัตว์เลี้ยง แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำต่าง ๆ สถานที่ราชการ ตลอดจนสถาบันการศึกษาที่มีงานวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตทางการเกษตร ได้รับความรู้เกี่ยวกับวิถีเกษตรกรรม วิถีชีวิตความเป็นอยู่ ได้รับความเพลิดเพลิน ก่อให้เกิดประสบการณ์ใหม่แก่นักท่องเที่ยว มีความเข้าใจในอาชีพดั้งเดิมของบรรพบุรุษไทย และเกิดการกระจายรายได้ไปยังเกษตรกรและชุมชน
3. ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ หมายถึง ศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ หมู่ที่ 4 ตำบลบางพรหม อำเภอบางคนที จังหวัดสมุทรสงคราม
4. กลยุทธ์การส่งเสริมศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ หมายถึง วิธีการเบื้องต้นที่จะให้เกิดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยก่อให้เกิดประโยชน์กับศูนย์ท่องเที่ยวเกษตรเชิงอนุรักษ์บ้านบางพลับ จังหวัดสมุทรสงคราม